

Յանկալի էր մեզ զննչականոր քաղաքէն
Սադրասոյ տալ ընդերկար ծանօթութիւն, այնու
զի կոչեցաւ երբեմն «Խառայ Բեր Բայր», որ թէ ար.
դարեւ այդպէս, երևի ըստ օրինակի այլոց քա.

կատարելապէս նուաճելու ըլլայ՝ ինչպէս այս
բանը պատահեցաւ Մեղրի մէջ, երբոր իւր
բոլոր հպատակները վերջապէս պետական իշխան
նուծիւն մը ճանաչեն, յայնժամ ազատութիւնը
պիտի գայ լմնցնելու զէնքը՝ զոր հաջորդէն իւր
բոլորին բարեարտութիւնը կանգնած պիտի ըլլայ ։
«Այս ատենախօսութիւնը անշուշտ Վաղրի
հաճելի ըլլալու է և ծափահառութեամբ պի-
տի ընդունուի Ներսիսյանի ։ որ յանձն հաջորդէն
Ներսիսյանի կրտսէն զնորոգիչն բարեկարգութե-
ն և ի կայսերութեան «գնաղաղութիւն» կրնա-
տէ ։ Այս ապա զխոսողութեամբ կրկնեցանք մեր
մեր խորհրդածութիւնները գեղեցիկ ատենա-
խօսութեան մը վրայ, որ այս ժամանակիս ա-
մենէն երևելի և նշանաւոր անձէ մը զրցուած է» ։

Վերադառնալով թիւ 1-ի գեղը վանք մը ունիմք
յանուն սրբոյն թովմայի առաքելոյ ։ որուն վար-
ժարանին շինութեան համար մօտ տարիներու
ժողովուած դրամաց հաշուեցուցակը հետեւեալն
է ։ զոր յաղարկած են մեզ յիշեալ վանքէն ։
աղաչելով որ հրատարակեմք զայն մեր լրագրոյն
էջերուն մէջ ։

Լիւանք նուիրատու ազգասիրաց ։	
Ի կոստանդնուպոլիս ։	
Ըբբունի վառօդապետ Պողոս-Ալէյ	1000
Ըբբունի ճարտարապետ Կարապետ ամիրա	1000
Պալատի թոքմաճի մահտեսի Էթրուծիւն	30
Գընքուշայ Լուսնորդ տէր Պաղտասար	500
Բարձրաշայեաց վանից Լուսնորդ- տէր Զոհաննէս վարդապետ	150
	2680

Տիարութիւնը Զայ ժողովրդոցմէ ։	
Մուրատ աղա Մուրատեան	600
Մահտեսի Կարապետ աղա Ղուլումճեան	50
Պարոն Մարտիրոս Խընաճեան	25
Պարոն Զակար Դապաղուր սարափի	50
Պ. Բանտար մահտեսի (Հանեան)	100
Պ. Զոհաննէս մահտեսի Սինասեան	50
Պետրոս Խառանեան Ս. Կարապետեան	50
Պետրոս Խառանեան Ս. Սկրտչեան	50
Պողոս եղբայր Նորին	30
Պ. Զոհաննէս Վրի Ղարանֆիլեան	50
Պետրոս Ղալաշեան	60
Երեմ եղբայր Պատմաճեան	50
Մանուկ թովմայ Ըրաղլեան	50
Սեղան Վամանուսեան	25

զիւ 3920

զորաց յոյժ վաղանցուկ եղեսլ, Յաւիմք իրաւի
վան յիարելոյ աւելի տեղեկութիւն տալ զբաղ-
մաց երևելեաց ազգիս, որք ճոխացեալք հարս-
տութեամբ համբաւաւ որ եղեն անգր ։ Օգորիս
նչ գոն անգ. աւելի քան զհնչեալստան տունն
ընդամենայն, որք և ունին զեկեղեցի մի յանուն
սուրբ Լստուածածնայ կառուցեալ յամր 1772 ։
Տեղի եկեղեցւոյն էր նախնի հանգստարան ազ-
գիս, որ ունէին զփոքրիկ մատուռ մի ։ և ի
դաշտին որ կոչի Նալլէնէզ, ունէին զփառաւոր
Եկեղեցի կառուցեալ յամր 1712 ։ զոր առ սե-
րութեամբ Մեղրիացւոց պարտաւորեցան ըբա-
նել, ի պատճառս ոչ ներելոյ նոցա բարձրաշէն
շինուածոց մնալ առ երկ բերդին ։ Այն օրինակ
արարին Մեղրիացիք և ընդ Լատինացիս ։

Ի պատճառս սակաւութեան ժողովրդեան ոչ
կարէին մերազնիք կանգնել զայլ փառաւոր եկե-
ղեցի ըստ ցանկութեան իւրեանց ։ որոյ վասն
հարկեցան առ ժամանակ մի շատանալ մատարմբ
հանգստարանին ։ զոր ի վերջոյ օժանդակութիւն
Տէրութեան ընդլայնեալ արարին յոյժմեան
ժամատուն ։ Այս առաջին նուագ է՝ յորում պո-
տահմէք Մեղրիացւոց տէրութեան օժանդակել
Ազգիս ի կառուցումն ազգութեան զոյ ։

Եթեմ միտք ի քաղաքէն՝ կոյ ի ձեռս Լա-
տինացւոց փոքրիկ Եկեղեցի մի ի Մամլան գեղը,
ի վերայ փոքրիկ բլրոյն Սեթ անուանելոյ ։
նմանապէս և միւս մին՝ ութ միլոն հեռաւորու-
թեամբ ի վերայ սուրբ թովմայ կոչեցեալ լե-
րին, ուր գոն չերիմք Նրեկեաց ազգիս, վախ-
ճանելոց յեթմ և տասն և տասնըութ դարու ։
Այս քաղաքաբարձ քաղաք և պատկերք քրմոյն,

Վարի գումարը	զիւ 3920
Պարոն Զակար Մամլեան	47 1/2
Պ. Մկրտիչ Հալաճեան	40
Պ. Բիշի Գեորգ Խարբերդչի	25
Պ. Զակար Փափազեան	25
Պ. Պետրոս Կուրուճի	45
Պ. Սարգիս Տիւրքանեան	25
Պ. Զակար Տաշի	20
Պ. Մանուկ թովմայ աղա	20
Պ. Գեորգ և Զոհան Պապոշեան	35
Պ. Գրիգոր տէր Մեղրեան	25
Պ. Գրիգոր Ռուսիացի	20
Պ. Մեղրի Միլիկ Նիքոսեան	10
Պ. Զոհաննէս թովմայ Սահակեան	7 1/2
Պ. թովմայ Զրաճեան	25
Պ. թովմայ Ղաղաղ	20
Պ. Կարապետ Փարտախճի	20
Պ. Զակար Պող-Զակարեան	15
Պ. Զոհաննէս Ղասարճեան	10
Պ. թովմայ տէր Պողոսեան	6
Պ. Զակար Բաֆաֆ	5
Պ. Զովսեփ	7
Պ. Կառա խալիֆա Զակար	10
Լեթմա Էսնաֆէն Տիարութիւնը	30
Բաղդէ Էսնաֆէն	35
Թեթիկ	77
Սեթիկ	77
Կաղապան	50
Ղարճի	20
Զերջի	15
Ըբբի	12
Բաւարճ	15

Բարեպաշտ տիկնայք ոմանք ։	զիւ 4717
Կոստար հանրմ խօճա Մուրատեան	110
Մահտեսի Ղարա հանրմ Հեթումեան	110
Պ. Զոհան հանրմ Մ. Հանուշեան	100
Պ. Մարիամ ի կան Կարապետեան	75
Պ. Զոհան ի Սիւնիկ Սարգիսեան	50

Բարեպաշտ օտարազգիք ոմանք ։	զիւ 5162
Խօճա Միխայէլ Յոյն ազգաւ	15
Խօճա Զակար Հանուշեան քուրճի Յոյն	10
Տէր Կողմա Զուրաբ քահանայ	5
Խօճա Կառմ Մ. Հանուշեան, Սարի	58
Պ. Մահտեսի Հանուշ Եշալի	20
Պ. Լեւոնաճա Վերեքոյ Սիւնի	20

զիւ 5290

յայտնի վկայեն զեկեղեցիս լինել Ազգիս, այլ
թէ զնորդ անցին ի ձեռն նոցա անգիտելի մեղ-
կայ և կամուրջ մի աղեալ ի վերայ Ագիար
գետոյն մերձ առ գեղը Մամլեան և Սայա-
պետայ, ի վերայ Սահակայ յամր 1725 ։ որ և
կառուցեալ է զաղաւթ Սեթ լեւրի 133 առ-
տիւնս ։

Ազգային բարեպաշտութիւն ընդ համօրէն Զնդ-
կոստան, ի քաղաքի ասո սկսաւ զառաջինն
պայծառանալ ։ Բարեպաշտայ յայնորոյ ջանիք
սկսաւ աստ ազգաբազմու գործն տպագրութեան
յառաջ վարել, արժանի է մեծի գովառանութե-
ն թէ վասն գործոցն և թէ վասն ազգասէր ջա-
նիցն ։ Ըրդ՝ տէր Զարուծիւն Զեմուծ Շիրա-
զիցի ի քահանայութեան պառակտեալ տարա-
բաղութեան, կորուսանէ զերկուս որդիս ի
միջոց միոյ շարաթու և առ շաւոց սրտին ա-
ռանձնացեալ ի լեւոն Բարաբայ, կեայ ընդ
Վարդիշեց իբրեւ եթմամաց միջոցաւ ։ Ի Կառն
այս հեռի է ի Շիրազայ իբր երկուց ժամոց
ճանապարհաւ ։ յստորոտս որոյ է գերեզմանա-
տուն ազգիս ։ Եւս ի վերայ լեւոն միտ գնէ
աշխատասէր քահանայս պարսկականին բարբա-
ռոյ, յորում ըստ ունակութեան ազգիս, հան-
դիսանայ գերազանց ։ Օգնի ժամանակոյ՝ տեղի
տունեալ բառն թախանձանաց ընտանեաց, ի-
ջանէ միւս անգամ ի քաղաքն, և անդի ելեալ
գնայ ի Սայապետ, քահանայագործութե պա-
տմաւ ։ Պարսկական սովորութիւնք՝ պատմեալ
զքահանայէն, երկին ընկալեալ գող ի Վարդի-
շեց աստի ։ Ընդ զմանէն ոչ ներել եկա՞յ կար-
տաւորաց շրջի առ դուրս վասն հաւաքելոյ

Վարի գումարը	5290
Վ. Կոստան Լեւոն և Ղարա- պետեան եկած ոգորմա թիւեր ։	
Հաղորայ Ս. Խաչատուր ձեռամբ	900
Հանու իշխանաց	590
Լճէ պարոն Մ. Ե. տնի	280
Հորում պարոն Մեղրեան	150
Սահակ տէր Վոլոսի	30
Սեթան	70
Տէրիկ	150
Զամթայ սուրբ Կարապետ գնացող ուխտաւորներէն ժողովուած	300
Մահտեսի Կարապետ Ղաճառեան	10
Շիրիկճի պարոն պետրոս մէկ ճառա շիրի	50
Սանրաման եկամուտք	2567
	10387

Արեւել 1854 ի 20 դեկտեմբերէ միջեւ ցոյս
օր, որ է 1857 յոյեմբեր 4, եղեալ բոլոր ծախ-
քն թէ վասն յատուկ շինութեան սենեկոց
և թէ վասն պարտիզաց և նոցին մեծ աւազանին՝
նմանապէս վասն այգեսոց, հասարակ մշակոց
և գրաստից, հասանն ի գումար զնչի 30895
Իրաւունք եղած է

Ման զիւ 20508

Մնացեալ քան հազար հինգ հարիւր ութը
զնչն արժանապատիւ տէր Մկրտիչ Տիգրանեան
ազգասէր վարդապետին վաղընջական քանկէն
եղած է, որ երբեմն գետ էր 6 վանից Վեր-
տատանաւ ։ Թէ և այլքան ծախք եղեալ էն, ու-
կայն տակաւին անկատար մնան գեղեցիկ շին-
ուածքն և կարօտ են օգնութեան ազգասէր ան-
ձանց զի կատարելագործեցին և ժողովրդային
անգ մանկութեան կողմանց աշտոյցիկ, որ խըճ լի
են և ազգայն յաւանայն ։

Եւս տեղեկութիւնները խիստ օգտակար կե-
րեն մեզ ի մասին ապագայ բարեկարգութեան
և յառաջդիմութեան վանոց Վերադառնալով
որոց վրայք շատ քիչ ծանօթութիւն ունի
կոստանդնուպոլսոյ, ի զմեք և ուրիշ այս կող-
մանց բարեւեր հասարակութիւնը ։ Եւս և
այնպէս տարակոյս չկայ որ յիշեալ վանոց
խոյճակ վիճակը, և նոյն կողմանց Զայ ժող-
վրդեան բարոյական դժբաղդ անց թիւեր զ
դաշին գերազանց ժողովոյն և մեր բարձրագոյն
ճան հոգեւոր հովուաց ծանր ուշադրութեան
և ազգասիրական խնամքը արժանի է ։

Զուարի սրտիւ կրպարատու օրմք յայտն
թէ երկպառակութիւնը և անմիաբանութիւնը

զտուրս, այլ յորդորել զնոսա յաշխատութիւն
և ի միում նուագի կերտել տունեալ զապար-
առաքել ի տունն մեծատունց, ասով և աստ
քիչ զառաւատ տուր վասն կարօտութեան ։

Ի վերջ ութ և տասնեակոց քաղաքի սրտնէ
զտպագրութիւն Աշխատեալ ամառական օրագրին,
որպէս և այլոց մատենից, տակաւին տակաւ միշտ
տարաբաղդապէս գեղ լինի ի միջ մասում, ի
պատկառութեան յարմարութեան անձանց վախճան
առնուլ գործոյն ընդ օկլիմաւորոցին, այնպէս
և տպագրութիւն Մագրատայ գողցիս վիճան
առնու ընդ բարեխիշատակ առնու ազգասիրի ։

Ի շնորհս գերազանց գիտութեան Պարտից
բարբառոյ արժանանայ ազգասէր այս շնորհաց
Վարդայ Մահմադարի խանի Նուրայի Սիւնի
Թայ և Սարգիսայ, հրաման ընկալեալ ի նման
տպագրել և զարարեալ և զՎարդեան մեծ
եանս, զորոյ հրամանագրին զգրտեալն տուր
գեղեցիկ Պարտիկ Երարացի գրով գրեալն ու ի
մէջ 253 և 254 թնոց յիշեալ Աշխատել ։

Եւս մանկցաւ արդ ի վերջ ի մայրաքաղաքն
ամենայն Զնդկոստանեայ ի «Վաղարշ Պալա-
տանց», որոյ ստորագրութիւն՝ պէտս ունեւոր
մեծահասարակ մատենի, թողումք այլ ուժաւոր
բազմոյն գրչի, մեր ի խաղաղութիւն ազգային
փութաւորք ծանօթութեանց ։

Ներման ի նաւէ՝ առ օգնին որ քաղաքն
երդի է Զայոց Ծրնոց, կամ բոլոր քաղաքացի
Ըրմինի Վաթ, շինեալ որպէս տեղի և փոքր
այլ ու մեծն, որոյ և փոքր իւր ցորդ զո-
գանուն, Տասն վայրկեանապի ընթացիք ժամա-

ինչպէս ամեն տեղ, նմանապէս Վիւրտտեմբերգի ժողովրդական և հոգևորականաց դատուն մէջ ևս կրտիւն է: Եւ այս բանը ստուգիւ գիտեմք, ըստորում մտերս նամակ մը ընկալաք առանց յայտնի ստորագրութեան, որ այսպէս ստորագրուած էր, «Քանի մի ըստաւրաւորեն Հայ, Բաշաբաշ, Եւրոպայի Եկեղեցական» և թուագրեալ էր, «1857 Նոյեմբեր 3 ի Հայաստան գաւառի»: Այս նամակը զոր կրկնաբերէին որ հրատարակեմք, կրմեղադրէ մեծագէտ վերոյիշեալ Տիգրանեան տէր Սկրտիշ վարդապետին ընթացքը: Բայց անոր վրայօք գառաւտան ընելը մի գլխաբերիւր, մանաւանդ որ բաւական անգիւկութիւններ ալ չունիմք ի մասին իրաւանց երկու հակառակորդ կողմանց: Ասկայն յայտնի է որ ոչնչալիս մեղադրական նամակ մը առանց պատուաւոր ստորագրութեց և առանց ապացոյցի չկրնար հրատարակուիլ: Ի վերայ այս ա մենայնի պէտքէ միտքերնիս բերել որ ազգասէր և բանիրուն անձինքը երբէք առանց հակառակորդի չեն մնար թէ՛ հոգևորական է եղեր և թէ աշխարհական:

Ասիւ ըստգրոյն յունվարի 23 թուոյն մէջ երկար և պատուական յօդուած մը կարդացինք Սեբաստիայէն գրուած, որ բոլոր իւր համազգի եղբարքը յաւաքականութիւն կը հրաւիրէ վրան բարեկարգութեան, յառաջագիծութեան, ազգասիրութեան, իրարու օգնականութեան և ուսումնասիրութեան, որոնք կը թափառորեն այժմ, կըսէ: Սեբաստիայ Հայ ժողովրդական մէջ, Նոյն վիճակին բարեխառն միտքերով գերադասաւ տէր Նարեկեան սրբազան (Նարեկեան) հայրական ջանքերը երկու ժողով կազմու երէ, մէկը ի Ստանբուլի մարտի և միւսը ի Սեբաստիայ, բաղկացեալ Սեբաստացի ազգասէր անձինքներէ: որոց հոգատարութեամբը Սեբաստիայի ինքնաշարժութիւնը օրըստօրէ կը ծախանայ, և Ստանբուլի ինքնաշարժութիւնն ալ յառաջ երթալով վրայ է: Սեբաստիայ վարժարանը ուսմանքով և յառաջագիծութեամբ կը պայծառանայ, աշակերտաց հարցաքննութեան հանդէսը որ մօտեցաւ կատարուեր է, խիստ փառաւոր եղեր է և նմանը երկար ժամանակէ ի վեր տեսնուած չէ եղեր, և այլն և այլն:

Հաւաստեմք են առիթները, կըսէ յիշեալ յօդուածոյն հեղինակը, որ գաւառագիւղի իմ, գրաբեկամ և զգրոցիս խնդակից Սեբաստիայ քաղաքիս կոչել կուտան:

Նեմք յեկեղեցին Նազարեթայ յորջորջեալ զոր աղա Նազարեթ կերտել տայ իւրովք գոյիւք յամի տեառն 1734: Ասալ անուանակոչութիւն իմն: Եւ յաճախակի ի գործ ածեալ, ի յուշածէն ինձ զողորմորդութիւն Ստանբուլի Հոգևոր, որ ի ժամանակի զօրութեան Նազարեթի, հայրժայթ թէ մեծանել ի տօնացոյց պաշտաման զմեռաց եւրն սուրբ Նազարեթ: Ասլ ոչ չողորմորդութեան ինչ աղագաւ եթէ ոչ սխալմամբ աղա Նազարեթ ևս այս երբեմն օրի և սուրբ Նազարեթ յորջորջի յանգիտաց: Երկու փոքրիկ առձարք յաճմէ և յահեկէ սրբոյ սեղանոյն մին յանուն Սրբոյ Առաքելոցն Պետրոսի և Պողոսի, և միւսն Սրբոյ Հօրն մերոյ Լուսաւորչի, կառուցեալ են ի Հին Երկանցի Յարութիւնի որ գի աղա Պետրոսէ յամի 1763: Նարարապետ փառաւոր գմբէթի զանգակատան՝ եղեալ է Հայագգին Վիտեղ Պողոսեցի: Պատուական ժամացոյցն մեծ՝ հաստատեալ ի նոյն, օրպէս և բնակարանն քահանայից, են անմոռ յիշատակարանք խաչկայ (Քաթեդրալ) մեծանուն վաճառականին Պողոսեցւոյ: յորոյ երեւելի արարսքսն զամենայն արժանի օրինակի գատեմք միք զայս, զի ջանայր բառնալ զմեռացիանութիւն ի միջոյ ազգին, և քաջաբերել զամենեւին յառաւոր, ինքնին օրինակ տալով, և յորդորելով զամենեւին գնիւ զն իյե իրս՝ թէ և առ օրին անպէտ, ի կարօտս արաց՝ քան տուլ նոցա զառ ձեռն պատրաստ գրամս իբր յողորմութի: Ոչ փոյ տալով՝ ասկը, քաջաբերեցին զնա ի պարագորդութիւն: այլ գնեւովք զն իմն յոր:

(1) Տես զարձանագրութիւն ի ճակատ արեւելեան դրան:

Այսպիսի ազգասիրական բերկրալի հրաւերը յօժարամիտ սրտիւ ընդունելով, անտարակոյս բոլոր Հայ հասարակութիւնը մտերմաբար խնդակից պիտի ըլլայ Սեբաստիայ համազգի մը եղբարք միտքանական սիրոյն և յառաջագիծութեանը վրայ:

Ասկայն խոհեմութիւնը կը պահանջէ և փորձառութիւնը կը պարտաւորէ զմեզ որ մեծ փառահաւթիւն չունենեմք այս ամեն բարեկարգութեանց անօրոգիութեանը վրայ: Ամենայն բանի վախճանն է գովելի: Վանդի միջոց ջոյսօք հարկաւոր որ այսպիսի յօդուածներ կարդացեր էմք, հարկաւոր ուսումնասիրական ընկերութեանց հաստատութիւնը տեսեր լսել ու գովութեամբ և քաջաբերական խօսքերով ալ հրատարակած էմք: Եւ ինչպէս մէջ, բարեկարգ վարժարանաց հարցաքննութեան փառաւոր հանդէսներու, ճառերու և ազգասիրական ատենախօսութեանց վրայօք հրատարակութիւններ պակաս չեն: Բայց գործող արար անոց վրայօք ազգասիրաց սրտին զգացած միտքութեամբը առօրեայ, առօրեայ և անձնական եղած է միշտ:

Եւ այս անկեղծ խօսքերը՝ որ ազգասիրական սրտէ կը զգոյնուր ինչ նպատակ չունին, բայց միայն Սեբաստիայ մեր համազգի ազգիւ եղբարքը զգուշացնել, և անոց նախանձաւորութիւնը շարժել, օրպէսզի հոգ տանին մշտնջենաւոր կերպիւ հաստատուն պահել իրենց այս քրիստոնէական լազգօգուտ միտքանութիւնը, որուն վրայ Վերին Նախախնամութեան պաշտպանութիւնը և օրհնութիւնը կը շայցնէ ի պատիւ յիշեալ քաղաքին հայագգի երեւելեաց և յօգուտ ընդհանուր Վրդիս:

Կոտտանդու պօլսոյ Նոյնաց ազգը խիստ քաղաքասիրական ընթացք մը ունեցաւ Վաղղիոյ տէրութեան տնէ, օգոստոսի 18-ին Նաբոլէոն կայսեր պատահած փառաւոր որ գէպքին առթիւ: Վերջոյ Նոյնաց եկեղեցւոյն հոգաբարձութիւնը քիչիկ Վառաթէօստի և Սեբէրի, յունվարի 25ին շարժեց օրը յետագայ ուղերձը մատուցին Վ. Պօլսոյ Վաղղիոյ դեսպանին:

«Վսեմափայլ տէր, «Նաբոլէոնաբարձութիւնը՝ որ ի գործ դրուեցաւ ընդդէմ այնորիկ որուն հանձնարը անխնայութեամբ հրապարակեց զայս ինչ ջանքերով որ կը պառնար յիշատակութեան մեծ արդիւնքը ջնջելու, բոլոր սիրտերը շարժեց և բովանդակ Նաբոլէոն սրտմտութեամբ և սարսափով լեցուց: Վիեննայ

դորեպէս յաշխատութիւն և ի վարժումն փառաւորութեան: Որքէ առաւել ազգասիրական և եղբայրսիրական, և արժանի ի սիրտ ամենեւորն քանդակման:

Նախ քան զայն գոյր ի քաղաքիս ժամատուն մի և հիւրանոց ազգիս, այլ այժմեան հիւրանոցն կառուցեալ է ի բարեպաշտ Նարութիւնէ Պետրոսեան իւրովք գոյիւք, ըստ յիշատակարանի բարաւորին յամի տեառն 1820:

Իրպէս ի Վաղղիոյ նոյնաց և ի Վաղղիոյ ի վերջ ութ և տասներորդ դարու սկսանի արդարութիւնը Հայկական գրոց: Թերեւս և շարժեալ բարի նախանձաւոր անաշնոյն է: Եւ օր յաւուր յառաջացեալ սկսաւ պայծառանալ ի սկիզբն ինչ և տասնին, ազգասէր ջանքեր տէր Նոյնեցի Ստեփաննոսեան, պարոն Յովնու մի լեւտեան, և իմաստասիրական և Օճանաւ փրոնեան ինքնութեանց: Վրդասէր պարոն Յովնու մի ընծայեաց զի ընտարան Վարդապետական Նոյնեցի միւրոյ, ուստի և ոչ սակաւ պտուղք զարմարեց և պատուեց ընծայեցան ազգիս առ ժամանակ ժամանակ, բազմաթիւ քրտամբ պարոն Նոյնեցի Վրդապետ, բազմաթիւ վարժարանիս Նոյն Նոյնեցի:

Յատկեւ մասն հաստատեցաւ ատո և ինքնութիւն Վարդապետն՝ վասն տարածելոյ գրաւ գիտութիւն ի մէջ համայն ազգիս: որոյ գործը թող վայելցեն վասն ինքեան:

Թեւ Նոյնեցի տես կրօնաւար Վարդապետն թերեւ մի ի գործարար Նաբոլէոն Վանդալայ, երկի առ ժամանակօք պահեալ գտուն զպրոցական ուսման վասն ժանկանց ազգիս, սակայն չի

մտօք, միւսնոյն և համակամ զգացմամբ հարկաւոր աւոր զանազան ժողովուրդք, փառաւոր ժամանակը, իրենց համակրութիւնը յայտնեցին գաղղիացի սիրելի և փառաւոր ազգին, որ մարդկութեան սրբազան հոյն պահպանն է:

«Վսեմ տեղ դոհաբանական երգեր կարգացուեցան առ ամենակարողն Ստանբուլ, որ աղաւտեց զկեանքը այն մարդուն որուն ձեռքով, շատ ժամանակ չէ, աղատեցաւ Նաբոլէոն մեծ ամեծ փառաւոր, և Վաղղիոյ ընդունեցաւ այս պարագայիս մէջ, ժողովրդաց համակրութեան երախտագիտութեանը և սիրոյն յայտնի աղաւտեց յայտնեց վասն իւր օգոստոսի 18-ին Նաբոլէոն:

«Վստի մայրաքաղաքիս Նոյնաց ժողովուրդը կրնար արդեօք անտարբեր մնալ այս տիեզերական սրտմտութեան և շարժմանը: Եւ այս բանը ըլլալու համար, պէտք է որ Նոյնաց ցեղը չձանաչէր յառաջագիծական արեւիցէ շարժում մը, վեհանախան զգացմանց անտեղեակ ըլլար և ոչ համակրութիւն ունենար քաղաքակրթութեան համար: Ստորագրեալ ըլլալով զգացմանց յիշեալ ժողովրդեան, որ այս յայտարարական ընթացքին գաղափարը իւր մեծափառ վեհապետին համակրութիւններն առած է, կաղաչեմք զՎսեմութիւն ձեր, որ բարեհաճիք ծանուցանելու օգոստոսի 18-ին Նաբոլէոն կայսեր, թէ օմանեան կայսերութեան մայրաքաղաքին Նոյնեցի ի խորոց սրտի մասնակից կըլլան վշտով զգացմանց զոր ստիպել եղեւնագործութիւնը պատճառեց այնոցիկ որ բարեկարգութիւն, անգործութիւն և Նաբոլէոն բարօրութիւնը կուզեն, և թէ իրենց պարծանք ու պատիւ կը համարին այն ժողովրդաց կարգը մանեւ: որոնք անձնատէր են գաղղիացի ազգին, համակրութեամբ, երախտագիտութեամբ և սրտնշանաւոր անոր վրայ:

«Վերջոյ Նոյնաց եկեղեցւոյն՝ Վարժարանոյն Վոնէն հրաման խնդրած և ձեռք բերած ըլլալով որ հանդիսաւոր կերպիւ դոհաբանական երգեր կարգացուին վաղը՝ կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը տասին (ըստ Նաբոլէոնաց) շնորհաւ կալ ըլլալու համար Նոյնեցի որ պահպանեց զկեանքը օգոստոսի 18-ին կայսեր և կայսրուհոյն Վաղղիացւոյ, մեր ստորագրեալքս, որ հոգաբարձութեան յիշեալ եկեղեցւոյն, կաղաչեմք զվսեմութիւն ձեր որ բարեհաճիք ձեր ներկայութեան պատուել այս հոգևոր արարութիւնը:

Նոյնեցի 26ին կիրակի օրը յիշեալ հոգևոր պաշտօնը մեծ փառաւորութեամբ կատարեցաւ Վերջոյ Նոյնաց եկեղեցւոյն մէջ, որ ներկայ

րեմք իրաւամբ տեսել եթէ գոյր որք կանոնաւոր ուսումնարան ի քաղաքիս, մինչ ի ժամանակս բարեխառն Նարութիւնի գաղղիացեան Նաբոլէոնի, որ՝ ազգասէր յօժարամտութեամբն կարողացաւ ընթացալ քսան և հինգ ամաց կառավարել զառանձին ուսումնարան վասն Վրդիս մանկանց: Յամի 1825 ազգային հրաւիրանօք միացաւ ուսումնարանս այս ընդ ազգային Մարգարեական Նոյնեցի, զորմէ արդ ժամէ մեզ խօսել սակաւուք:

Վրդային և ազգասիրութեան ուսումնարանս հաստատեցաւ յերկրորդումն ապրիլի 1821 ջանիւք ազգասէր անձանց, մանաւանդ բարեխառն Ստանբուլի Վարդանեան, որ՝ զինի բազմամեայ աշխատանց, կարողացաւ ի կատար հաստեցանել զբազմաժամանակեայ ցանկութիւն իւր: Սակայն բարեխառն Ստանբուլի Ստանբուլի Ստանբուլի երեւելի նախ քան զայս ունեւ զնոյն ցանկութիւն լուսաւորութեան և յառաջագիծականութեան ազգիս, այլ ոչ ժամանակով տեսնել զկատարումն ընծից իւրոց, թողու կտակաւ զգուժար 8 հազար ուսուցիչ առ այս վախճան:

Եւ անդ ազգային յառաջագիծութեան երկի յայս միջոցի սիրելու տարածեալ գոյ յամենայն մերազինս, որք յամենայն կողմանց շնորհատանայց, ճափու, Մալայու և իմաստասիր մատչին վեհանախարար զալ ազգասիրական կարկառել առատապէս: Վերջոյն արարութիւն երեւելի են արդարեւ ի գովելի ձիւս ազգիս, յոր կարեն իրաւապէս պարծել և մերազինք այսոցիկ կողմանց, զորոց ոչ նեւէ չար մատենիս ճառել ուրոյն, այլ ոչ կա

